

sin neutralitet økonomisk. Så længe der ikke foreligger en behandling af de relevante erhvervsgrænses forhold under krigen, kommer en analyse af den hollandske udenrigspolitik let til på væsentlige punkter at hvile på formodninger og fornemmelser. Også denne udeladelse kan muligt have været begrundet i materialesituationen; og det skal villigt medgives, at en fuldstændig dokumentation på linie med redegørelsen for den diplomatiske historie ikke med rimelighed kan forventes. På den anden side er det dog utvivlsomt muligt at nå et stykke ad vejen, omend resultaterne ofte vil synes beskedne i forhold til arbejdsindsatsen. Udover det nederlandske materiale findes der netop i London en meget omfattende kildesamling til belysning af hollandsk søfart og handel under syvårskrigen. Det drejer sig om de store samlinger af papirer fra de opbragte hollandske skibe, der kom for High Court of Admiralty, og som idag findes på Public Record Office. Dette materiale er tidskrævende at bearbejde, ligesom det rejser en række problemer, hvoraf spørgsmålet om repræsentativitet formentlig er det største; men materialet findes; og det ville formentlig have svaret sig at inddrage det.

De anførte indvendinger må imidlertid ikke skjule det forhold, at der er tale om en indgående og velskreven behandling af en problematik af almen interesse. Værket udfylder en lakune i europæisk udenrigspolitisk historie; og for danske læsere har det endvidere en særlig relevans. Kendskab til hollandsk historie er af betydning for vor forståelse af den såkaldt florissante handelsperiode, idet de egentlige højkonjunkturer for dansk søfart og handel under århundredets krige først synes at sætte ind på det tidspunkt, hvor republikken enten blev inddraget i krigen eller hvor i det mindste krigshandlingerne rejste væsentlige hindringer for den største neutrale europæiske søfartsnations aktiviteter. Hertil kommer endvidere det nok så væsentlige, at republikken og det danske monarki – med forbehold af indbyrdes afvigende styreformers og traktatsystemer – på afgørende punkter befandt sig i den samme udenrigspolitiske situation. De var småstater med en udtalt interesse i at holde sig neutrale samt at udnytte neutralitetens fordele økonomisk; de måtte begge finde sig en plads i stormagternes systemer eller allianceblokke; og de havde begge en – omend begrænset – mulighed for gennem en aktiv udenrigspolitik at høste politisk og økonomisk fordel af en balancesituation imellem de krigsførende magter. Grundlæggende stod generalstaterne over for de samme problemer, som mødte Frederik V.s conseil; og også som et komparativt studie er værket derfor af værdi for forskere med interesse i det 18. århundredes danske diplomatiske og økonomiske historie.

OLE FELDBÆK

SURESH CHANDRA GHOSH: *The Social Condition of the British Community in Bengal 1757–1800*. Leiden, E. J. Brill, 1971. xii, 205 s. 48 fl.

Afhandlingen er en disputats fra London University; den er udarbejdet på London School of Oriental and African Studies i årene 1963–1966; og senere litteratur er som en hovedregel ikke medtaget.

Dr. Ghosh har sat sig som mål at ville undersøge den gruppe civile og militære embedsmænd i the East India Company, som i det første halve århundrede

efter Plassey gennemførte kompagniets forvandling fra handelsselskab til administrator af Indiens rigeste og tættest befolkede provins. Behandlingen falder i to skarpt adskilte dele, nemlig dels en undersøgelse af gruppens rekruttering i England og af den britiske sociale struktur i Bengalen, og dels en række brede kapitler om dens eksotiske levevilkår i Indien.

Det falder umiddelbart naturligt at sammenligne afhandlingen og dens resultater med det klassiske værk om emnet, Percival Spear: *The Nabobs. A Study of the Social Life of the English in Eighteenth Century India* (1932). Dr. Ghosh har valgt alene at behandle Bengalen – hvilket forøvrigt hér er blevet identisk med Calcutta – og han har endvidere koncentreret sig om en snævrere afgrænset gruppe og om en kortere periode. Fordelene ved denne mere intensive undersøgelse indhøstes især i bogens første afdeling, hvor den sammenhængende behandling af rekrutteringen, af de britiske embedsmandsfamilier og af ægteskabsproblematikken repræsenterer noget nyt. Derimod meddeler de i sig selv fængslende afsnit om englændernes dagligdag i Indien ikke meget vi ikke kendte i forvejen. Spear har hér skummet fløden; og dr. Ghosh giver hovedsageligt blot yderligere belæg for allerede kendte udviklingslinier samt meddeler en række detailkorrektioner; og selvom nærværende afhandlings materiale nok er mere omfattende, så er de to forfatteres materialegrundlag dog i realiteten identisk.

Afhandlingen er vel disponeret og velskrevet, omend dens emne er mere snævert end titlen lader formode; og foruden en omfattende litteratur er den baseret på et ikke ubetydeligt materiale fra engelske arkiver. Da dr. Ghosh blandt andet har arbejdet med håndskrifter i British Museum, kan anmelderen dog ikke tilbageholde et suk over, at de socialhistorisk værdifulde Blechynden Diaries 1791–1810 (B.M.Add.Mss.45578–45651) endnu engang har fået lov at forblive uudnyttede. I sine dagbøger giver Richard Belchynden, der i 1803 efterfulgte E. Tiretta som kompagniets Civil Architect i Calcutta, en detaljeret og fængslende skildring af dagliglivet i og omkring Calcutta, således som det formede sig for medlemmer af den britiske middle og lower middle class såvel i som uden for kompagniets tjeneste.

OLE FELDBÆK

En vittingebondes dagboksanteckningar 1795–1830. Med inledning och kommentar utgivna av AUGUST ISAACSSON. Vittinge Hembygdsförening. Uppsala 1968. 127 s. Ill. 15 sv. kr. (Også trykt i Svenska Landsmål och Svenskt Folkliv 1968 (290)).

I 1795 natten mellem den 8. og 9. maj ramte en orkan med frygtelig kraft det mellemste Sverige og Finland: Især egnene omkring Uppsala og Vasa udsattes for det forfærdelige uvejr, hvis virkninger blev katastrofale.

At man i dag har et forholdsvis godt kendskab til den indtrufne katastrofe skyldes bl. a. det forhold, at en ung västmanlandsk bondedreng fra Vittinge – den da kun 14 årige Pehr Jansson – nedskrev sine samtidige indtryk i det, der med tiden skulle blive til en art dagbog for perioden 1795–1830. Forfatteren blev senere ikke alene en driftig og holden skattebonde, men også i kraft af sine ret usædvanlige interesser – fra ungdommen beherskede han læse- og skrive-